

Konzerválási – restaurálási dokumentáció
a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum gyűjteményében található 19.
századi empire szalongarnitúra restaurálásához

1. A műtárgyak rövid leírása

A szalongarnitúra a 19. század elején, empire stílusban készült, feltehetően Ausztriában vagy Észak-Itáliában. A tárgy együttest két szekrény, két komód, egy falitükör a hozzá tartozó konzolasztal, egy kerek asztal, egy varróasztalka, egy hétfiókos szekrény, négy szék és egy kanapé alkotja. A garnitúra része egy karosszék is, de ez 1965-ben készült korabeli elemek felhasználásával a garnitúrához illeszkedő stílusban. A faragott, aranyozott ornamentika, a tusfestett díszítések, a bútorok arányai, és a székek kivehető ülőpárnái alapján a készítés ideje az 1800-10-es évek közé tehető.¹ A korpuszbútorok szerkezete hasonló felépítésű, a táblásított fenyőfa lapokat furnérozás (vastagfurnér, svartni) borítja (jávör, cseresznye?), a sarokpontok fecskefarkú csapolással és-vagy idegencsappal csatlakoznak. A nagyszekrény bontható

¹ Batári Ferenc – Vadászi Erzsébet, *Bútorművészet a gótikától a biedermeierig*, Budapest 2000., pp. 124-129.

kivitelű, trapézékekkel rögzítve. Az ülőbútorok kávaszerkezete tölgy vagy kőrisfából készült jávorfa furnérozással. A káva, a lábak és a merevítők vésett csapozással csatlakoznak. A látható furnérozott felületek feketére fényezettek. A faragványok hársfából készültek, amit krétával alapoztak és aranyozással díszítettek. A kiemelhető ülőpárnák kerete fenyődeszkából készült, ollóscsapolással összeépítve. Erre a keretre feszítették fel a rugókat tartó hevedereztet. A párnák tömése afrik és lószőr, amelyet zsákvászon és a bútorszövet borít. A párnák szélein bortnizsalag fut körbe. A karosszék és a kanapé kartámaszai is kárpitozottak.

A kerek asztallap egy középoszlopon helyezkedik el, amelybe három íves láb csatlakozik. Az asztallapot zsanérok rögzítik az oszlophoz, ami így felnyitható és használaton kívül könnyebben tárolható. A kulcspajzsok öntött, préselt sárgarézből készültek.

Az anyagi lehetőségek miatt csak a garnitúra egy része, az ülőbútorok és a hozzájuk tartozó asztal lesz restaurálva. A tárgyak leltári számai: kanapé 69.317.1.1, 4db szék 69.317.1.2-5, asztal 69.317.1.6, karosszék 92.43.1, a dokumentáció ezek konzerválási-, restaurálási munkafolyamatait tartalmazza.

A bútorok befoglaló méretei:

asztallap átmérő 88cm, magasság 80cm

székek: 90x48x45cm

kanapé: 108x150x75cm

karosszék: 108x64x61cm

2. A műtárgyak állapotleírása

A fenyőből, keményfából készült alapszerkezetek jó állapotúak, a fakötések a székeket leszámítva jó megtartásúak. A székek sarokkötései lazák, néhány helyen eltörtek. A bútorok külső-belső felülete poros, elzsírosodott. A furnérborítás a páratartalom-változás, és a készítéstechnikai hiányosságok következtében létrejövő duzzadás, száradás miatt repedezett. Az asztalon, néhány helyen a furnérozás teljesen felvált, hiányos. A bútorok lábain a politúrozás is lepattogzott, vízfoltos. Az aranyozott alkatrészek porosak, mattultak. Több helyen a hordozó krétaréteg is sérült. A kárpitszövet poros, néhol foszlott, zsírfoltos, a bortnizsinór elvált, a tömőanyag csomós.

A pergő, kopott aranyozás az egyik asztallábon

Az elszennyeződött kárpitszövet

3. A restaurálás leírása

1. A tárgyak fotózása minden oldalról, szín- és mérethelyesen. A garnitúra állapotának, károsodásának felmérése, dokumentálása.
2. Mechanikus tisztítás: poroló ecsettel, porszívózással a kevésbé kötött por és egyéb szennyeződések eltávolíthatóak voltak a fa és a kárpitozott felületekről.
3. Nedves tisztítás: a kötöttebb felületi szennyeződések eltávolítása. A fényezett felületek nedves tisztítása Evex 3s felületaktív anyag vizes oldatával történt. A politúrréteg frissítését 96 százalékos alkohol felhasználásával, óvatos nedvesítéssel, tamponálással végeztem. Az aranyozott felületek tisztítása sebbenzinnel történt, óvatos tamponálással.
4. Ragasztás, kiegészítés: a régi ragasztóanyag eltávolítása, visszaoldása után a meglazult elemek újrarögzíthetőek voltak. A ragasztáshoz csontenyvet használtam mivel ez természetes anyag, visszaoldható és jól ellenáll a környezeti változásoknak. Az asztal hiányzó furnérozásának kiegészítését jávorfurnérból készítettem. A székek meglazult sarokkötéseit óvatosan szétválasztva kellett az öregedett ragasztótól megtisztítani. A felület enyhe nedvesítése után egy 50-60 Celsius-fokosra állított hőlégfúvóval az eredeti ragasztóanyagot megömlesztettem, és óvatos kalapálással szétválasztottam a kötéseket. A törött csapozásokat az eredetivel megegyező faanyaggal egészítettem ki. Ragasztáskor parafabetétes szorítást alkalmaztam, hogy az eredeti felület ne sérüljön. Az aranyozott alkatrészek hiányait az eredetivel megegyező technikával, úgynevezett polimentaranyozással lehetett kiegészíteni. A megtisztított fafelületre enyves krétaalapozást tuffoltam, melyet száradás után formára faragtam, csiszoltam. A sima krétaalapra vörös bóluszréteg került, amelyre ráhelyezhető volt az aranyfüst lemez. A domború részek achátkővel lettek felpolírozva. Az aranyozó munkát szakképzett aranyozó mester segítségével végeztem. A retusáláshoz akvarellt és fapácot használtam. A feketére színezett felületeket fekete színű híg politúrral fényeztem. Az erős csillogó fényt karnauba,- és méhviasz keverékéből álló fabalzam bedörzsölésével tompítottam. Az aranyozott alkatrészek levédése Paraloid B67 5 százalékos lakkbenzines oldatával készült.
5. Fertőtlenítés: vegyszeres védekezés a fát károsító gomba-, és rovarkártevők ellen. A beavatkozás hatékony védelmet nyújt a jövőben a faanyag károsítókkal szemben. A Wolmanol Bx fertőtlenítőszer ecseteléssel hordtam fel a nem látható felületekre.

6. Kárpitozás: Az ülőbútorok kárpitozott részei a restaurálás folyamán teljesen lebontásra kerültek. A kávaszerkezetek hibáit, a fakötéseket így könnyebben lehetett javítani. A tartószerkezetek (hevederek, rugók), és a tömések (afrik, lószőr) visszaépítése a jó állapotban lévő eredeti vagy avval megegyező új anyagból történt, hagyományos technikával. A kárpitszövet tisztítását a porszívózás után áztatással, Evex 3s felületaktív anyag 2 százalékos vizes oldatával végeztem. A tisztavizes öblítés után a szövetet fektetve szárítottam. A karszék karfáinak szakadozott szövetét a jelenlegihez hasonló anyaggal pótoltuk. Ezt a műveletet szakképzett kárpitosmester segítségével végeztem.

7. A záró fotók és a restaurátori dokumentáció elkészítése.

Az asztal a restaurálás előtt

A restaurált asztal

A szék összekötő a restaurálás előtt

A szék összekötő az aranyozás után

Az asztalláb aranyozás után

Az aranyozott székláb

A kanapé eredeti állapota

A restaurált kanapé

A karosszék eredeti állapota

A restaurált karosszék

Az egyik szék a restaurálás előtt

A restaurált szék

4. Ajánlás a restaurált tárgyak elhelyezéséhez

Minden anyagféleség az idő előrehaladásával öregszik, lebomlik. Ez egy természetes és visszafordíthatatlan folyamat. Az öregedést a konzerválással és a megfelelő környezet biztosításával lassítani lehet.

Aranyozott, lakkozott fa alapú műtárgyak esetében javasolt értékek:

Hőmérséklet: 15-25 °C

Relatív páratartalom: RH 45-55%

A megvilágítás erőssége: maximum 150 Lux (raktárban sötét)

A világítótest típusa: „spot”, teljesítménye maximum 60W legyen. Kerülni kell a tárgy közvetlen megvilágítását. Lehetőleg a közönségtől elhatároltan, kordonozva mutatható be a tárgy.

A restaurálási-konzerválási munka indoklása

A felületi szennyeződések eltávolítása nem csak esztétikai kíváncsóság, mivel a szennyeződések (pl. por) sok károsító anyagot, vízpárát kötnek meg, ez a felület folyamatos

roncsolódását, erózióját okozza. A nagyobb repedések összeragasztása, kiegészítése is a további károsodás megállítását célozta. Az aranyozott alkatrészek hiányainak kiegészítése a fentebb említettek miatt volt fontos. A kárpitszövet felbontása után azok tartóelemei is javíthatóvá váltak, illetve az ott lerakódott szennyeződések is el lehetett távolítani.

Kistarcsa, 2018. augusztus 26.

Téglás Tamás József
Fa-bútor restaurátor
2143 Kistarcsa, Pozsonyi u. 37.
06-20-388-5056
teglas.tamas@upcmail.hu
Adószám: 63574186-1-33